

GREENPEACE.

Postgiro 3955530

1001 GA Amsterdam
Postbus 11026

Nieuwe, Nieuwere en Nieuwste Sociale Bewegingen

Donald Weber, Amsab

Op 22 november 2002 vond de derde ODIS-workshop plaats in de majestueuze congreszaal van het Huis der parlementsleden in Brussel. ODIS ofwel Onderzoekssteunpunt Intermediaire Structuren in Vlaanderen, 19e-20e eeuw, is een samenwerkingsverband tussen ADVN, Amsab, KADOC en Liberaal Archief dat het onderzoek naar 'intermediaire structuren' of sociale organisaties wil bevorderen, onder meer door het creëren van een on-linedatabank en het regelmatig organiseren van wetenschappelijke bijeenkomsten. Het thema van de workshop van 2002 was Historische en Sociologische benaderingen van Nieuwe Sociale Bewegingen.

De Nieuwe Sociale Bewegingen lijken enigszins uit de belangstelling-verdwenen te zijn, ook in de wetenschappelijke wereld. Waar in de jaren tachtig en vroege jaren negentig van de vorige eeuw nog intensief onderzoek werd gevoerd naar deze sociale bewegingen, voornamelijk vanuit de hoek van de sociologie; lijkt dat de jongste jaren enigszins stilgevallen te zijn. Met de publicatie van het syntheseswerk van Marc Hooghe en Staf Hellemans, *Van 'Mei 68' tot 'Hand in Hand'* (Garant, 1995), leek het onderzoek 'beëindigd' te zijn. Maar niet zo voor historici en archiefinstellingen natuurlijk. Nu de eerste organisaties zich aanbieden met de vraag om hun archieven op te nemen, begint het hoofdstuk 'Geschiedenis van de Nieuwe Sociale Bewegingen' pas.

Het was in deze zin dat de eerste spreker, Marc Hooghe (VUB) zijn inleidende bijdrage opbouwde. Hooghe schetste een beknopt overzicht van het onderzoek naar Nieuwe Sociale Bewegingen van de jongste decennia, en besloot met de 'overdracht' van het

Affiche van Greenpeace, 1983

studierterrein van de sociologie naar de geschiedschrijving. De spreker, die zelf tegelijk historicus én socioloog is, was uiteraard goed geplaatst om deze geste te doen, maar uit de reacties achteraf bleek dat lang niet iedereen het daar mee eens was. Er lijkt ook voor sociologen toch nog wel onderzoek te doen, zeker wanneer men de 'nieuwste' sociale bewegingen (Witte Mars, antiglobalisten...) erbij betreft. Bovendien zijn historici, die beroepshalve een ingebakken wantrouwen hebben tegen het gebruik van de term 'nieuw', veel minder dan sociologen geneigd om deze 'nieuwe' sociale bewegingen als een afzonderlijk onderzoeksveld te beschouwen. Als sociologen verwijzen naar Dolle Mina, denkt een historicus er meteen de suffragettes bij...

Piet Creve (Amsab) gaf de aanwezigen een stand van zaken van het archiefmateriaal van de Nieuwe Sociale Bewegingen. Het beeld dat hij schetste was, zoals gevreesd mocht worden, eerder terneerdrakkend. Creve wees er onder meer op dat de eerder losse en soms nieuwsoortige structuren van de betrokken organisaties de archivaris dwingen om nieuwe benaderingen te ontwikkelen. Hij schetste enkele pistes die momenteel uitgeprobeerd worden, zoals het creëren van instellingsoverschrijdende verbanden (zoals het Fonds Suzan Daniel voor de holebibeweging) of het afsluiten van een protocol voor gezamenlijk beheer van het statisch én het dynamisch archief (bijvoorbeeld tussen Amsab en de Bond Beter Leefmilieu). Creve signaleerde ook het gebrek aan terreinkennis; zo bleek het bijvoorbeeld onhaalbaar om het archiefgedeelte rond de strijd van Greenpeace tegen giftige stoffen te verwerken zonder de expertise rond 'toxics' die bij de Greenpeace-medewerkers aanwezig was. Hij besloot dan ook met een dringende oproep om een archivalisch onderzoeksproject op poten te zetten waarbinnen onderzoeks- en archiefinstellingen zouden samenwerken.

Daarna kwamen een aantal sprekers aan het woord die telkens een stand van zaken gaven van het onderzoek naar en de kennis over een bepaalde beweging: Leen Van Molle (KU Leuven) over de vrouwenbeweging, Patrick Develtere (HIVA) over de derdewereldbeweging, Patrick Stouthuysen (VUB) over de vredesbeweging, Jan Moulart over de anarchistische beweging en Hein-Anton van der Heijden (Universiteit van Amsterdam) over de milieubeweging. Aan de laatste twee was eigenlijk gevraagd om een 'levenslooptanalyse' te maken, en de door hen behandelde bewegingen te vergelijken, maar dat bleek te hoog gegrepen. De meeste sprekers presenteerden de recentste inzichten uit het onderzoek, al was het opvallend hoeveel hiaten er nog zijn in de historische kennis van de Nieuwe Sociale Bewegingen.

In de namiddag werd misschien wel het boeiendste luik van de dag aangesneden. Aan een aantal sprekers was gevraagd om een bijdrage te verzorgen over de 'Nieuwste' Sociale Bewegingen, ofwel de nieuwe tendensen en stellingen op het terrein. Een ware uitdaging, die enkele leerrijke bijdragen heeft opgeleverd. Stefaan Walgrave (Universiteit Antwerpen) ging de uitdaging aan om enkele recente massabewegingen te benaderen, die door hem onder de werkbenaming 'Nieuwe Emotionele Bewegingen' werden samengevat. De spreker stelde een lijst van mogelijke kenmerken samen (wel of niet

gestructureerd, steun van media, al dan niet emotionele basis enz...), en gebruikte dat model om vier bewegingen te vergelijken: de Witte Mars in België, de Million Mom March in de VS tegen de shootings in Amerikaanse scholen, de Beweging Tegen Zinloos Geweld in Nederland, en de Snowdrop Campaign als reactie op de zinloze moorden op kleuters in een school in Dunblane, Schotland. Een schoolvoorbeeld van hoe zogenaamd 'ongrijpbare' fenomenen op een eenvoudige en glasheldere wijze kunnen bestudeerd worden.

Dick Houtman (Erasmus Universiteit Rotterdam) leverde een eerder theoretische bijdrage over postmoderne sociologie en de Nieuwe Sociale Bewegingen, waarmee hij in de publieksdiscussies de bijdragen van de andere sprekers raak en kritisch kon benaderen.

Peter Van Aelst (Universiteit Antwerpen) nam de uitdaging aan om nog een 'ongrijpbare' beweging te bestuderen, met name de antiglobalisten. Wat de benaming betreft, wees Van Aelst erop dat er tientallen namen circuleren - onder meer 'andersglobalisten' - en koos voor 'antiglobalisten' omdat dat op internationaal vlak de meest gebruikte benaming bleek te zijn. Net als Walgrave begon Van Aelst met het samenstellen van een theoretisch werkmodel, confronteerde dat met internationale voorbeelden (met als bron het internet), en kwam tot bijzonder leerrijke inzichten. Op het einde van zijn betoog verraste Van Aelst de aanwezigen door de stelling te verdedigen dat de antiglobalisten wel degelijk bij de Nieuwe Sociale Bewegingen konden gerekend worden, en zelfs als een ideaaltype moesten beschouwd worden! Misschien enigszins een geval van 'jumping the conclusions' van deze jonge onderzoeker, maar in elk geval een stevige schop tegen de stelling van Hooghe dat het onderzoeksterrein voor de sociologen als afgesloten mocht beschouwd worden. (Repliek van Hooghe: we kunnen het veld van de Nieuwe Sociale Bewegingen niet grenzeloos blijven oprekken in chronologische en thematische zin - dus toch maar niet de antiglobalisten erbij.)

Walter Leirman (KU Leuven) tenslotte bracht een bijdrage over een wat verrassende vraagstelling: of, en in hoeverre, ook de seniorenbeweging tot de Nieuwe Sociale Bewegingen kon gerekend worden? In tegenstelling tot Van Aelst liet Leirman het antwoord op deze vraag wat in het midden. De seniorenbeweging beantwoordde misschien niet aan alle kenmerken van een Nieuwe Sociale Beweging (te weinig nieuwe waarden, te weinig massa-actie etc.), maar Leirman kon op overtuigende wijze aantonen dat dat eveneens opging voor bewegingen die door onderzoekers voetstoots wél tot de Nieuwe Sociale Bewegingen werden gerekend.

Aan de sprekers werd gevraagd om hun bijdragen in de vorm van een artikel te gieten; deze teksten zullen gepubliceerd worden in het *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*.